

Η ανάγκη ενεργοποίησης των αρετών που μας οδήγησαν στο έπος του '40

Της Γιούλης Ράπτη

Συμπληρώθηκαν ήδη 55 χρόνια από την ημέρα που άρχισε η εποποιία του '40. Οι αγωνιστές της Ηπείρου και της Αλβανίας και ύστερα της Αντίστασης, όσοι επέζησαν από τον αγώνα, φεύγουν σιγά-σιγά υποκύπτοντας στον μόνο ακίνητο εχθρό, τον χρόνο.

Και τα γεγονότα του πολέμου περνάνε ολόενα και περισσότερο από τον χώρο των αναμνήσεων, των προσωπικών μαρτυριών, της ζωντανής ιστορίας, στο πεδίο της έρευνας, της σκέψης, δηλαδή, στην αρμοδιότητα της ιστορίας.

Στη σημερινή επέτειο, είναι πρώτο χρέος μας, η αναγνώριση της προσφοράς εκείνης, αναγνώριση που την οφείλουμε πολύ περισσότερο όταν αναλογιστούμε πόσο ξεχάστηκαν στη μεταπολεμική περίοδο όχι απλώς οι αγωνιστές, αλλά τα ίδια τα ιδανικά, οι ίδιες οι αρχές της ελευθερίας, της ανεξαρτησίας, της δικαιοσύνης και της αδελφότητας.

Είναι οι αρχές που κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας και έχουμε υποχρέωση να τις διαφυλάξουμε και σε κρίσιμη στιγμή να τις χρησιμοποιήσουμε.

Πράγματι, κοιτώντας το ηρωϊκό μας παρελθόν, διαπιστώνουμε ότι ο Ελληνισμός, δεν έμεινε ποτέ ανώνυμος, αλλά πάντοτε ανέλαμβανε αγώνες με σκοπό την επικράτηση των ιδεών μας.

Η παγκόσμια ιστορική συνείδηση γνώριζε τους Έλληνες, σαν αγωνιστές, όχι μόνο υπέρ της πολεμικής

τους ελευθερίας και ανεξαρτησίας, αλλά και υπέρ των πανανθρώπινων δικαιωμάτων.

Διότι οι Έλληνες ήταν οι πρώτοι που συνέλαβαν την έννοια του ελεύθερου ανθρώπου και την ύπαρξη του δικαίου που μεταμορφώνει τον Έλληνα μαχητή σε υπεράνθρωπο.

Γι' αυτόν η πατρίδα προβάλλει, σαν εικόνα, σαν έννοια και σαν λέξη αδιάφορη.

Αυτή η έννοια της πατρίδας είναι που γιγαντώνει την ψυχή τον Έλληνα μαχητή.

Ολόκληρη η ιστορική φυσιολογία του Ελληνισμού αποκαλύφθηκε ανάγλυφη στους Περσικούς πολέμους, που μπορούμε να τους χαρακτηρίσουμε σαν την πρώτη άμυνα της Δύσης απέναντι στην βαρβαρότητα της Ανατολής. Ήταν η νίκη του πνεύματος και της ελευθερίας της Δύσης ενάντια στην ύλη και το δεσποτισμό της Ασίας.

Στους δε Μηδικούς πολέμους, ο Έλληνας είχε το συναίσθημα ότι δεν υπερασπιζόταν δική του μόνο υπόθεση, αλλά ότι αγωνιζόταν για τη σωτηρία όλων εκείνων των υψηλών αξιών, που αποτελούν τον πνευματικό και ηθικό πολιτισμό.

Αλλά και οι αγώνες του Βυζαντίου χαρακτηρίστηκαν σαν μία υπέροχη πάλη κατά των εχθρών του Έθνους μας και ολόκληρης της Ευρώπης. Επί 1000 χρόνια το Βυζάντιο έσωσε την Ευρώπη από τη βαρβαρότητα της Ασίας.

Και ερχόμενοι στη σημερινή επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 1940, μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την Ιταλική επίθεση μεν κατά της Ελλάδας σαν την επίθεση του ολοκληρωτισμού κατά της δημοκρατίας, το δε ελληνικό «ΟΧΙ», σαν το «ΟΧΙ ολόκληρης της ελεύθερης ανθρωπότητας».

Την 28η Οκτωβρίου 1940, η προοπτική της ιστορίας ήταν όσο ποτέ ζοφερή. Οι λαοί της Ευρώπης είχαν υποδουλωθεί ή φαίνονται έτοιμοι να υποκύψουν στην ακράτητη βία. Ο Ναζισμός ξεχυνόταν πανίσχυρος και κατακτούσε τη μία μετά την άλλη τις Ευρωπαϊκές χώρες. Η Γερμανία σάρωνε τα σύνορα των Ηπειρωτικών Επικρατειών, απειλούσε την υπόσταση της θαλασσοκράτειρας, προχωρούσε προς την κοσμοκρατορία και προς την κοσμοϊστορική εγκαθίδρυση καινούργιας εποχής.

Και τότε σήμανε η ώρα της μεγάλης δοκιμασίας του Ελληνικού λαού. Παρεβλήθη η άθλια επιδίωξη της φασιστικής Ιταλίας να κατακτήσει τα Ελληνικά εδάφη. Και την αυγή της 28ης Οκτωβρίου 1940, επίλεκτες μονάδες του Ιταλικού Στρατού παραβίαζαν τα βορειοδυτικά σύνορα της Ελλάδας.

Το πλήγμα ήταν βαρύτατο. Η Ελλάδα βαθεία διχασμένη, μ' ένα λαό προδομένο και χωρίς επαφή με την πολιτική και πνευματική του ηγεσία, και με μια κυβέρνηση εξαρτώμενη από «προσοτάτιδες» δυνάμεις, βρέθηκε στα πρόθυρα του μεγάλου πολέμου. Η Ελλάδα καλούνταν εκείνη την ώρα ν' αναχατίσει έναν σιδερόφρακτο εισβολέα. Οτι δεν κατόρθωσαν ευρωπαϊκοί λαοί με κρατική στρατιωτική παράδοση

Η Γιούλη Ράπτη είναι Δρ. Φιλοσοφίας στον Τομέα Ανθρωπιστικών Επιστημών και Δικαίου του Γεν. Τμήματος ΕΜΠ. Το κείμενο αποτελεί την ομιλία της που έγινε στην αίθουσα Τελετών ΕΜΠ, την 27 Οκτωβρίου κατά τον επετειακό εορτασμό του έπους του '40.

και οργάνωση, όπως ο γαλλικός και ο βελγικός, ο ολλανδικός και ο πολωνικός, αυτό έπρεπε να το πραγματοποιήσει ένας λαός ελάχιστων εκατομμυρίων, με ένα στρατό απροετοίμαστο και με μία οχύρωση αμφίβολη στην αποτελεσματικότητά της.

Και το πιο αντιφατικό και ανακόλουθο απ' όλα: Ο Ελληνικός Λαός καλούνταν να πολεμήσει εναντίον ενός στρατού ποτισμένου από την έξαλλη ιδεολογία του ιταλικού φασισμού, όταν ο ίδιος βρισκόταν κάτω από ανάλογες πολιτικές και πολιτειακές συνθήκες, που τον πότιζαν πικρίες και απογοητεύσεις καθημερινές.

Αντίκρου, λοιπόν, στην απρόκλητη επιδρομή του εχθρού και στο άκουσμα των πολεμικών σειρήνων του πρωϊνού της 28ης Οκτωβρίου, σφυρηλατήθηκε ακαριαία η εθνική ομοψυχία των Ελλήνων.

Ήταν η μοναδικότητα της ιστορικής ώρας, που κτυπούσε με την ίδια δύναμη και βία την πύλη του παλατιού, καθώς και της αγροτικής καλύβας.

Αυτή την ώρα αγκάλιασε μονομιάς η αδιαίρετη ελληνική ψυχή και την έκανε δική της, σαν να την περίμενε αιώνες, σαν να ήταν γέννημα δικό της.

Αυτή την υποδέχεται η Μούσα του Κωστή Παλαμά με εκείνο το γνωστό δίστιχο.

«Αυτό τον λόγο θα σας πω, δεν έχω άλλο κανένα:

Μεθύστε με τ' αθάνατο κρασί του Εικοσιένα!!»

Με βαθεία πίστη στην Ελευθερία, αφηφώντας κινδύνους και θυσίες, οι Έλληνες σύσσωμοι είπαν ΟΧΙ, που ακούστηκε απ' άκρου σε άκρου της Ελληνικής γης και τόκαναν πράξη ζωής και θανάτου.

Αποδείχθηκε τότε ο Ελληνικός λαός ηθικά βαθύπλοτος και πολιτιστικά υπερώριμος, δηλαδή: φάνηκε έτοιμος να εκπληρώσει ακέραια το ηθικό χρέος του ως λαός προικισμένος με τα πρωτοτόκια της ελευθερίας.

Φάνηκε έτοιμος να προασπίσει

την εθνική ελευθερία του μέχρις εσχάτων και παράλληλα την πολιτική ελευθερία όλων των λαών της Οικουμένης.

Το 1821 ξαναζωντάνεψε!

Δεν ήταν μόνο οι νέοι που τρέξανε προς τον αγώνα, προς την υπόσχεση ενός άνισου πολέμου αλλά και όλοι, άνδρες και γυναίκες, που είχαν παραμερίσει κάθε λογική, κάθε φόβο και μαζί με τα παιδιά τους είχαν ξεχυθεί στους δρόμους τραγουδώντας τον εθνικό ύμνο.

Δεν ήταν πια η συνηθισμένη μάζα. Η ψυχή τους είχε γίνει εκρηκτική.

Όλα όσα έλεγαν γίνονταν σύμβολα.

- Να πεθάνουμε, αλλά σαν Έλληνες φώναζαν.

- Με το Ελευθερία ή θάνατος απαντούσαν στις σειρήνες που δεν έπαιναν να ουρλιάζουν.

Ήτανε ένα μεγάλο δημόσιο πανηγύρι ευψυχίας, ένα πάνδημο μεθύσι που προεξοφλούσε τη νίκη.

Ήτανε η απόφαση του θανάτου

που έδесе τα άμαχα πλήθη με τον Θεϊκό πολεμιστή της Πίνδου.

Η Ελληνίδα μάνα και η γυναίκα της Πίνδου, έγιναν ο τροφοδότης θάρρους και λεβεντιάς στον πολεμιστή σύντροφο, το γιό και αδελφό! Ο Οδυσσεύς Ελύτης με τους γνώριμους σίχους του από «το Άσμα ηρωϊκό και πένθιμο για τον χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας» δίδει το βαρύ πένθος από το χαμό του παλικαριού, «που έκανα τα βουνά και βρόντηξαν αλλά δεν έκλαψαν γιατί ήταν γενναίο παιδί».

Είναι γεγονός ότι οι Έλληνες δεν ήξεραν μονάχα να επιτελούν πράξεις γενναίες, αλλά και να τις φωτίζουν εννοιολογικά με την φιλοσοφική σκέψη: διότι, σύμφωνα με τον Πλάτωνα «η ανδρεία είναι μέρος μιας αρετής που πρέπει να χαρακτηρίζει τον ελεύθερο πολίτη και ολόκληρη την πολιτεία».

Για μια ελεύθερη πολιτεία, λοιπόν, τα παιδιά της Ελλάδας συνέχιζαν ν' ανηφορίζουν στην Πίνδο και την Αλβανία. Αλλά και όσοι έμειναν πίσω αδελφωμένοι ξανά με ένα κέφι

απίστευτο, γελοιοποιούσαν τον φασισμό.

Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παραλείψουμε ν' αναφερθούμε στο ρόλο της τέχνης. Οι ηθοποιοί «όπλισαν» το δικό τους όπλο: τη σάτυρα.

Συνθέτες και στιχουργοί άρχισαν να γράφουν σατυρικά τραγούδια και παρωδίες για τον Μουσολίνι και τους Ιταλούς στρατιώτες.

Ο δε Τσολιάς και ο Φαντάρος έγιναν σύμβολο ηρωισμού για κάθε Έλληνα. Και το θέατρο ή μάλλον οι «πολεμικές επιθεωρήσεις» ήταν το «βάλσαμο».

«Κάθε θεατής και ένας προμαχώνας» είχε πει η Μαρίκα Νέζερ και δεν είχε άδικο. Οι ηθοποιοί έτρεχαν παντού ακόμη και στο μέτωπο. Η Σοφία Βέμπο τραγουδά: «Παιδιά της Ελλάδας παιδιά» για να τους θυμίσει την Ελλάδα, τις θυσίες της και τη δόξα τους.

Όλοι προσφέρουν με τον τρόπο τους κάτι. Άλλοι με τα όπλα άλλοι με τη σάτυρα και την ψυχαγωγία. Με το χαμόγελο στα χείλη αντιμετώπιζαν τον πόλεμο και τα μετόπισθεν και μας χάρισαν ένα μεγάλο δίδαγμα και παράδειγμα εθνικής ενότητας και πειθαρχίας.

Στις πρώτες κιόλας ημέρες του πολέμου, η υπεροχή των Ελλήνων αξιωματικών στην τακτική του πολέμου και κυρίως η αντοχή και ο ηρωισμός των Ελλήνων στρατιωτών, έδωσαν τις πρώτες νίκες.

Κάτω από την ηρωική πίεση του Ελληνικού στρατού, ο φασιστικός μπερριαλισμός χάνει έδαφος, υποχωρεί, εξουθενώνεται, διαλύεται.

Η ζωντανή αυτή ιστορία που έλαβε διαστάσεις ενός νέου ομηρικού θρύλου, πλημμυρίζει την ελληνική ψυχή. Όλοι οι άλλοι λαοί θαυμάζουν τον ακατάβλητο Έλληνα πολεμιστή, που πραγματοποιώντας το θαύμα της Πίνδου και των Αλβανικών βουνών, διαλύει οριστικά το όνειρο μιας ιταλικής ηγεμονίας στην Ελλάδα και στα Βαλκάνια.

Διαπιστώνουμε για μια ακόμη φορά, πως μια μικρή χώρα, κληρονόμος όμως προαιώνιων παραδόσε-

ων, ανατρέπεται στρατηγικούς υπολογισμούς, κονιορτοποιεί θεωρίες, εκμηδενίζει την επιτελική σοφία, και στη συνείδηση των μεγαλύτερων ορθολογιστών, σταθεροποιεί την πεποίθηση ότι αρκεί να υπάρχει στο λαό ζωντανή η συναίσθηση του δικαίου για να αποδυθεί αυτός σε άνισους αγώνες και να επιτύχει μέσα από αυτούς τα αδύνατα, και τα απίθανα.

Αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια υπέρβαση της τρέχουσας λογικής και των τεχνοκρατών του πολέμου, που πίσω από δήθεν αριβείς υπολογισμούς, κρύβουν συνήθως, μια βαθειά ηττοπάθεια, που οφείλεται στη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στον λαό και την ηγεσία.

Πράγματι το αλβανικό έπος αποτελεί ένα ιστορικό ορόσημο στην πορεία του Έθνους μας. Γιατί η απόκρουση της φασιστικής επίθεσης που προκάλεσε τότε τον θαυμασμό του κόσμου, κατέδειξε τη δύναμη που κρύβει μέσα της η Ελληνική ψυχή. Μια δύναμη που στην κρίσιμη εκείνη στιγμή αφήφισε τις δυομενείς αναλογίες των αριθμών, συσπείρωσε το Έθνος ολόκληρο και πέτυχε μια περιλαμπρή νίκη που ανανέωσε την εμπιστοσύνη του έθνους στο μέλλον του και στις δυνάμεις του.

Το Έπος του 1940-1941 συνεχίστηκε με την ηρωική αντίσταση στα Μακεδονικά βουνά ενάντια στον Γερμανικό Ναζισμό κι έκλεισε σε μία πρώτη φάση με την ένδοξη μάχη της Κρήτης.

Τον Απρίλη του '41, καλείται η Ελλάδα από την Ιστορία να επιτελέσει μόνη της και άλλο θαύμα:

Όταν ο ανοιξιάτικος ορίζοντας της Ελλάδος του '41 σιάζεται από τη ζοφερή ατμόσφαιρα μιας τριπλής κατοχής, γεννιέται μια καινούργια Ελληνική Τραγωδία.

Οι Έλληνες όμως δεν δέχονται το πεπρωμένο τους μοιρολατρικά και δεν υποτάσσονται στην ιδέα «ενός χαμένου αγώνα».

Η Ελλάδα ήταν και πάλι έτοιμη για οποιονδήποτε αγώνα υπέρ της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της

αξιοπρέπειας των ανθρώπων.

Έννοιες όπως πατρίδα, ελευθερία, ανεξαρτησία, κοινωνική απελευθέρωση, δικαιοσύνη και ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι ιδανικά που ασφαλώς χαρακτήρισαν τους αγώνες των Ελλήνων. Και όλα αυτά ανάγονται τελικά σε κάτι το κοινό: Οδηγούν σε μία περιοχή όπου το Εγώ υποχωρεί, όπου το Εσύ και το Εμείς παίρνουν το προβάδισμα. Η δυνατότητα να ξεπερνά κανείς τον εαυτό του ή τον στενό κύκλο των δικών του, δείχνει πλούτο συναισθημάτων.

Σ' αυτό το κοινό ανθρώπινο σημείο υπήρξε το '40 ομοφυχία, ενότητα λαού, σ' αυτό συναντήθηκαν ο πατριώτης, ο κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ο ιδεολόγος επαναστάτης.

Οι Έλληνες στρατιώτες ήξεραν γιατί πολεμούν.

Έτσι πάνω στα χιονισμένα βουνά της Μακεδονίας, ακτινοβολεί για μια ακόμη φορά η πολεμική αρετή των Ελλήνων και εξαιρείται το ελληνικό πνεύμα της αυτοθυσίας και της καρτερίας μπροστά από την αναπόφευκτη καταστροφή.

Για μια ακόμα φορά η Ελλάδα του 1940-41 έδειξε ότι έχει τη δύναμη να επιβεβαιώσει τις ακατάλυτες ηθικές και ανθρωπιστικές αξίες που υπολόγισε με την πράξη, και φώτισε με την σκέψη το ελληνικό πνεύμα, επαληθεύοντας τον στίχο του Άγγελου Σικελιανού, από το ποίημά του με τίτλο «Γράμμα στο Μέτωπο»:

«Η Ελλάδα θε να γυρίσει νάβρει την Ελλάδα».

Ο εορτασμός της μεγάλης αυτής επετείου θα ήταν στείρος και ανώφελος εάν περιοριζόταν μόνο στην ανανέωση της ιστορικής μνήμης και δεν εξυπηρετούσε μια βαθύτερη εθνική σκοπιμότητα: τον παραδειγματισμό.

Αν δεν μας υπενθύμιζε ότι ο Ελληνισμός μπορεί να επιτύχει άθλους όταν εμπνέεται από την ιστορία του και τις παραδόσεις του και ιδιαίτερα όταν είναι ενωμένος.

Οι αλήθειες αυτές πρέπει να επαναλαμβάνονται τη στιγμή που η

χώρα μας αντιμετωπίζει μια βαθειά και πολύπλευρη κρίση που εκδηλώνεται σ' όλους τους τομείς της εθνικής μας ζωής.

Οι αλήθειες αυτές πρέπει να επαναλαμβάνονται σήμερα που η Ελλάδα προσπαθεί να ανταποκριθεί στις επιταγές μιας εποχής που σπαράζεται από συμφέροντα και επιρροές, από υποκινούμενους εθνικισμούς και θρηκόληπτες εξάρσεις, ευρισκόμενη στη μέση της βασιλείας της επικοινωνίας, της ηλεκτρονικής ταχύτητας και του πάσης φύσεως καταναλωτισμού.

Τιμητικές διακρίσεις

Σήμερα, που ο Έλληνας έχει διαμορφώσει έναν άλλο συλλογικό χαρακτήρα:

Αυτού του χαρακτήρα που καταφεύγει στην ιδιότητα που έχει γίνει ένα με την καθολικιστική γνάμνη οθόνη και που παρακολουθεί πλέον ως «θεατής» τα όσα αποφασίζονται γι' αυτόν από άλλους.

Συνεπώς διερωτάται κανείς:

Πόσα κοινά σημεία έχουμε σε συλλογική ψυχοσύνθεση σήμερα με τους Έλληνες του '40; Πόσα ομόφωνα «ΟΧΙ» θα είμασταν έτοιμοι να πούμε σήμερα στις απειλές που

διαμορφώνονται γύρω μας;

Εάν συνέβαινε και τώρα ένα ανάλογο γεγονός με την φασιστική επίθεση του '40, θα έφερνε το λαό μας και πάλι σε ψυχική υπέρβαση του στενού εγώ; Σε ηθική ανάταση και ομοθυμία; Έτοιμο για κοινό αγώνα για καλύτερες και δικαιότερες συνθήκες ζωής;

Μήπως θα έπρεπε, λοιπόν, να στραφούμε προς μια ενεργοποίηση των αρετών που μας οδήγησαν στο Έπος του '40;

Διάκριση στους καθηγητές ΕΜΠ Θανάση Αραβαντινό και Σόλωνα Κυδωνιάτη για το έργο τους για την Αθήνα

Ο Σύνδεσμος Αναβάθμισης Ιστορικού Εμπορικού Κέντρου Αθήνας, σε μια σεμνή εκδήλωσή του στις 4/12/95 στο Πολιτιστικό Κέντρο του «Αθηναϊκό Στέκι» ανακήρυξε επίτιμα μέλη του έξι ανθρώπους της επιστήμης, των γραμμάτων και του επιχειρηματικού χώρου για το σχετικό με την Αθήνα και το Κέντρο της, έργο τους.

Μεταξύ τους συγκαταλέγονται

δύο καθηγητές του ΕΜΠ: Ο ομότιμος καθηγητής Αρχιτέκτονας και Ακαδημαϊκός Σόλων Κυδωνιάτης και ο καθηγητής του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας Θανάσης Αραβαντινός. Οι λοιποί τιμηθέντες είναι: ο Πρόεδρος του Συλλόγου των Αθηναίων κος Δημήτρης Γεροντας, ο επιχειρηματίας κος Λεάνδρος Δραγώνας και οι συγγραφείς και Γιάννης Καιροφύλας και Κώ-

στας Χατζιώτης.

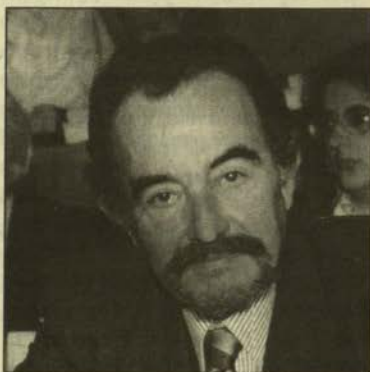
Ο Δήμαρχος Αθηναίων κ. Δημήτρης Αβραμόπουλος σε μήνυμά του εξήρε το έργο των τιμηθέντων, ενώ ο πρόεδρος του Συνδέσμου κος Διονύσης Καράμπερας - Σγουρδας, παρουσίασε αναλυτικά την ιδιαίτερη προσφορά καθενός.

Στους τιμηθέντες απονεμήθηκε αναμνηστική πλακέττα, έργο του Α. Φασιανού.

Ο καθηγητής Ν. Χολέβας μέλος του ICCROM

Από 29 Νοεμβρίου μέχρι 1η Δεκεμβρίου 1995, πραγματοποιήθηκε στην Ρώμη η 19η Γ.Σ. των Κρατών Μελών του ICCROM (INTERNATIONAL CENTRE FOR CONSERVATION OF CULTURAL PROPERTY). Ο διεθνής αυτός διακρατικός Οργανισμός περιλαμβάνει περί τα 100 Κράτη Μέλη.

Στις εργασίες της Γ.Σ. ως εθνικός εκπρόσωπος και αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας, διαπιστεύθηκε από τον Υπουργό Πολιτισμού ο Αναπλ. Καθηγητής Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας του Ε.Μ.Πολυτεχνείου Νικ. Θ. Χολέβας.

Στην ελληνική αντιπροσωπεία μετείχαν και οι κ.κ. Νικ. Μίνως, Αρ. Καβαδιά και Αθ. Χριστο-

φίδου, ανάτατα στελέχη του Υπουργείου Πολιτισμού. Η εθνική αντιπροσωπεία πλαισιώθηκε και με την παρουσία του πρέσβη της Ελλάδος στην Ρώμη κ. Μ. Φραγκούλη και της κ. Αικ. Γκίνη στελέχους της Ελληνικής Πρεσβείας στην Ρώμη.

Κατά τις γενόμενες αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. του ICCROM, ο καθηγητής Νικ. Θ. Χολέβας επανεξελέγη μέλος του Συμβουλίου του ICCROM, μεταξύ των 12 μελών με τετραετή θητεία έναντι των υπολοίπων 12 με διετή, με βάση το νέο Καταστατικό του ICCROM.